

Kapitel 3 Växtodling

Innehållsförteckning

3.1	Specifika principer.....	1
3.2	Omställning	2
3.3	Samtidig ekologisk och konventionell växtodling	5
3.4	Utsäde och vegetativt växtförökningsmaterial.....	7
3.5	Jordens bördighet och växtnäringsförsörjning	15
3.6	Reglering av ogräs och skadegörare	19
3.7	Rengöring, desinfektion och bekämpning	21
3.8	Växthusodling.....	22
3.9	Svampodling	24
3.10	Krav på dokumentation.....	24

3.1 Specifika principer

Utöver de allmänna principerna för ekologisk produktion ska växtodlingen grunda sig på följande specifika principer:

- Marklivet och jordens naturliga bördighet, stabilitet, vattenbindningsförmåga och biologiska mångfald ska bevaras och förstärkas. Förlust av organiskt material i jorden, jordkompaktering och jorderosion ska förebyggas och bekämpas och växter ska huvudsakligen ges näring genom markekosystemet.
- Användningen av icke-förnybara resurser och externa insatsmedel ska begränsas till ett minimum.
- Avfall och biprodukter av vegetabiliskt och animaliskt ursprung ska återanvändas som insatsmedel i växt- och animalieproduktion.
- Växtskydd ska säkerställas genom förebyggande åtgärder genom val av lämpliga arter och sorter eller heterogent växtförökningsmaterial som är resistent mot skadegörare och sjukdomar, lämplig växtföljd, mekaniska och fysiska metoder samt skydd av skadegörares naturliga fiender.
- Utsäde och djur med stor genetisk mångfald, sjukdomsresistens och lång livslängd ska användas.
- Växtsorter ska väljas med hänsyn till de specifika ekologiska produktionssystemens särdrag, med fokus på odlingsutfall, sjukdomsresistens och anpassning till olika lokala mark- och klimatförhållanden samt med respekt för naturliga korsningsbarriärer.
- Ekologiskt växtförökningsmaterial, såsom växtförökningsmaterial av ekologiskt heterogent material och ekologiska sorter som lämpar sig för ekologisk produktion, ska användas.

Referens: 2018/848 art 6

3.2 Omställning

3.2.1 Start av omställningen

Innan du får sälja ekologiska produkter ska din produktion genomgå omställning. Under omställningstiden ska du följa reglerna för ekologisk produktion. Den tid som löper från det att omställningen påbörjas till dess att produkter från den omlagda marken får märkas och säljas som ekologiska, kallas omställningstid.

Referens: 2018/848 art 3.6, art 10.1, 2 och 4

För att få EU-stöd för ekologisk produktion måste reglerna för ekologisk produktion följas från ansökningsdatum och senast sista dagen för SAM-ansökan.

3.2.2 Omställningstidens längd

Omställningstiden startar tidigast när anmälan sker till ett kontrollorgan. I Sverige startar omställningstiden tidigast när det undertecknade avtalet finns hos kontrollorganet med beskrivning av företag och verksamhet samt förteckning över dess skiften.

Omställningstiden ska pågå, på dagen, minst:

- Två år före sådd för ettåriga grödor.
- Två år före skörd/bete på vall eller fleråriga foderväxter.
- Tre år före skörd av fleråriga grödor (till exempel frukt och bär, julgranar).

Se tabell 1 under 3.2.4.

Om marken har förorenats med produkter eller ämnen som inte är tillåtna i ekologisk produktion kan Jordbruksverket besluta om en förlängd omställningstid för de berörda skiftena.

Referens: 2018/848 Art. 10. 2, Bilaga II Del I 1.7.1 och 1.7.2

3.2.3 Produkter från mark under omställning

Efter 12 månader av omställningstiden får du sälja produkter som ”produkter producerade under omställning till ekologiskt jordbruk”. Det gäller dock endast

- utsäde och växtförökningsmaterial, förutsatt att det ha gått minst 12 månader från det att omställningen påbörjades till skörd.
- livsmedelsprodukter som innehåller en enda ingrediens av jordbruksursprung, förutsatt att det ha gått minst 12 månader från det att omställningen påbörjades till skörd av denna ingrediens.

Produkterna ska då vara märkta enligt förordningens anvisningar med uppgiften ”producerad under omställning till ekologiskt jordbruk” samt med kontrollorganets kodnummer och uppgift om ansvarig producent. Du får inte märka din produkt med EU:s logga för ekologisk produktion.

Referens: 2018/848 art. 30.3, 32.1 b, 33, art 10.4 och Bilaga III 2.1.3

Du kan också sälja produkterna som omställningsfoder. Observera att det endast gäller foder som skördas tidigast 12 månader efter att markens omställningstid påbörjades (se 3.2.4.2).

Det utsäde som du odlade enligt de ekologiska reglerna 2021 får du sälja tills det tar slut.

Om du etablerade en utsädesodling under 2021 får du räkna skörden under kommande år som ekologiskt utsäde. Läs mer på Jordbruksverkets hemsida.

3.2.4 Foder från mark under omställning

3.2.4.1 Foder från mark under första omställningsåret

Redan under första året av omställningen kan foder från beten, fleråriga foderväxter eller proteingrödor från din egen gård användas till gårdens egna djur. Djurens foderintag får dock maximalt utgöras av 20 procent av detta foder. Vad gäller proteingrödor ska du ha sått dem efter det att omställningen har påbörjats. Se tabell 1.

Referens: 2018/848 Bilaga II Del II 1.2.1, Bilaga II Del II 1.4.2.1, 1.4.3.1.

3.2.4.2 Foder från mark under andra omställningsåret - Omställningsfoder

Under det andra året av omställningen (d.v.s. tidigast 12 månader efter påbörjad omställning) är det också möjligt att skörda och sälja eller använda fodergrödor odlade på omställningsmark, som omställningsfoder. Det inköpta omställningsfodret får som mest utgöra 25% av det årliga foderintaget. Omställningsfoder som produceras på ditt eget företag kan användas till 100 procent till egna djur under omställning och till redan omställda djur. Se tabell 1 för omställningstider för grödor och foder. För foderanvändning av omställningsfoder och betesmark se kapitel 5.9.9

Referens: 2018/848 Bilaga II Del II 1.4.3.1.

Tabell 1: Omställningstider för grödor och foder i ekologisk produktion - översikt

Gröda	Omställd gröda	Omställningsfoder/-utsäde
Ettåriga grödor (spannmål, proteingrödor, majs- och helsädesensilage etc.)	Omställning påbörjad minst 24 månader före sådd av grödan	Omställning påbörjad minst 12 månader före skörd av grödan
Fleråriga foderväxter (vall och bete på åkermark)	Omställning påbörjad minst 24 månader före skörd av grödan	Omställning påbörjad minst 12 månader före skörd av grödan
Andra fleråriga grödor än foderväxter (frukt och bär)	Omställning påbörjad minst 36 månader före skörd av grödan	
Betesmarker för idisslare	Omställning påbörjad minst 24 månader före att marken betas	
Betesmark och rastgårdar för svin och fjäderfä	Omställning påbörjad minst 12 månader före att marken betas.	

Referens: 2018/848, art 10.4.a och b, samt Bilaga II Del I 1.7, 1.7.5 b.

3.2.5 Kortare omställningstid vid vetenskapliga försök och obligatoriska behandlingar

Om ekologisk mark eller mark under omställning behandlats med ett otillåtet medel pga. vetenskapliga försök eller om behandlingen ingår i en obligatorisk bekämpningsåtgärd mot skadegörare eller ogräs som en myndighet föreskrivit så kan omställningstiden förkortas. I dessa fall krävs godkännande av Jordbruksverket. Blankett finns på Jordbruksverkets webbsida.

Referens: 2018/848 Bilaga II Del I 1.7.3 a och b.

3.2.6 Samtidig omställning av växtodling och djurhållning

Företag med både växtodling och djurhållning måste ta hänsyn till både reglerna för omställning av marken och reglerna för omställning av djuren och tänka på de separata omställningstiderna för mark och djur. Flera faktorer såsom självförsörjningsgrad på foder och andelen tillåtet omställningsfoder har betydelse för hur omställningen kan göras. Läs mer om det under avsnitten 5.2 (omställning i djurhållningen) och 5.9.96 (foder från mark under omställning).

Du kan ställa om din växtodling och djurhållning samtidigt om djuren utfodras huvudsakligen (till mer än 50 procent) med produkter från din egen gård och om djuren fanns på gården vid början av omställningsperioderna eller är födda där under omställningstiden.

Vid samtidig omställning är omställningstiden 24 månader för mark och djur. Konventionellt foder som är kvar på gården får inte användas efter omställningsdatum. Om foder köpts in måste det vara ekologiskt eller foder från mark under omställning till ekologiskt jordbruk. Observera att det inte finns ekologiska produkter från odlingen direkt efter 24 månader eftersom godkända ettåriga grödor ska ha såtts efter omställningsperioden tagit slut (tabell 1). Se reglerna för omställning i avsnitt 3.2.

Referens: 2018/848 Bilaga II Del II 1.2.1

Observera att eftersom regeln om samtidig omställning handlar om när djurprodukter blir ekologiska är det inte säkert att produkter (som inte är bete eller foder) från växtodlingen blir ekologisk efter två år. För vissa grödor (till exempel spannmål) gäller att marken grödan växer på ska ha odlats ekologiskt två år före sådd för att grödan ska kunna säljas som ekologisk, se även 3.2.2.

3.2.7 Retroaktiv omställning

Omställningstiden för växtodling får i vissa fall räknas retroaktivt. Godkännandet av arealer retroaktivt sker på två olika sätt. Retroaktiv omställning för skiften med miljöersättningar eller omställning för obehandlade skiften.

- Om du har ett miljöåtagande för mark som följer förordning (EU) nr 1305/2013 kan du få omställningen godkänd retroaktivt. Detta gäller om åtagandet innebär att enbart produkter och ämnen som är tillåtna för användning i ekologisk produktion har använts på de skiften du vill ställa om.

Du kan få undantag för skiften där du har åtaganden för fleråriga miljöersättningar enligt landsbygdsprogrammet för programperioden för 2014–2022 för:

- fäbodan
- restaurering av betesmarker och slätterängar
- betesmarker och slätterängar
- skötsel av våtmarker och dammar
- skyddszoner som gränisar till mark i ekologiska produktionsformer
- ersättningar för omställning till ekologisk produktion och ekologisk produktion.

Du kan även få undantag för miljöersättnings enligt Sveriges strategisk plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023 – 2027 och då för:

- skötsel av betesmarker och slätterängar
- fäbodan

- skötsel av våtmarker och dammar
 - skyddszoner som gränsar till mark med ersättning för ekologisk produktion.
- Om du kan bevisa att otillåtna medel inte använts på skiften med natur- eller jordbruksmark som inte ingår, eller inte har ingått, i ett åtagande för miljöersättning enligt ovan under minst tre sammanhängande år före din anmälan. I detta fall ska din anmälan omfatta:
 - a) Kartor som tydligt identifierar varje jordbruksskifte som omfattas av begäran om retroaktivt godkännande samt information om dessa skiftens totala yta och i förekommande fall om den pågående produktionens beskaffenhet och volym samt deras geografiska koordinater, om de finns tillgängliga.
 - b) En detaljerad riskanalys som gjorts av ditt kontrollorgan för att bedöma om berörda skiften har behandlats med produkter eller ämnen som inte är tillåtna för användning i ekologisk produktion under en period på minst tre år.
 - c) Eventuella laboratorieresultat rörande jord- eller växtprover som tagits av ditt kontrollorgan från varje skifte som konstaterats utgöra en risk för att vara kontaminerad.
 - d) En kontrollrapport från ditt kontrollorgan efter en fysisk kontroll hos sökanden i syfte att verifiera överensstämmelsen i den insamlade informationen.
 - e) Andra relevanta handlingar som ditt kontrollorgan anser vara nödvändiga för att bedöma begäran om retroaktivt godkännande.
 - f) Ett slutligt skriftligt yttrande från ditt kontrollorgan med uppgift om ett retroaktivt godkännande av en tidigare period som utgör en del av omställningsperioden är motiverat, om den startperiod som anses vara ekologisk för varje berört skifte samt om den totala yta hos de skiften som omfattas av ett retroaktivt godkännande av en period.

Ansökan om retroaktivt godkännande för skiften med miljöersättningar lämnas till Jordbruksverket. Ansökan om retroaktiv omställning för obehandlade skiften ska skickas till kontrollorganet som utreder ansökan och skickar den vidare till Jordbruksverket för beslut. Ansökningsblanketter finns på Jordbruksverkets webbsida.

Referens: 2018/848 art 10. 3 a och b, 2020/464 art 1, SJVFS 2021:47 2 kap, 16-17 §§ samt bilaga 5-6 till föreskrifterna.

För retroaktiv omställning för skiften med miljöersättning gäller att du ska ha fått ersättningen under minst 24 månader före sådd av en ettårig gröda, under minst 24 månader för skörd av en flerårig fodergröda eller minst 36 månader före skörd av en annan flerårig gröda.

3.3 Samtidig ekologisk och konventionell växtodling

3.3.1 Om ekologisk och konventionell odling sker på samma jordbruksföretag

Huvudprincipen är att hela jordbruksföretaget ska drivas med ekologisk produktion. Om samma företagare bedriver både ekologisk och konventionell växtodling på olika produktionsenheter, ska både de konventionella och ekologiska produktionsenheterna genomgå kontroll. Det samma gäller om produktionsenheterna tillhör olika företag men

där företagaren är verksam i de olika företagen.

Begreppet produktionsenhet omfattar alla tillgångar som används inom enheten så som produktionslokaler, skiften, betesmark, byggnader avsedda för djur, lagerlokaler för växter, växtprodukter, animalieprodukter, råvaror och alla andra insatsvaror som är relevanta för just den enheten.

Om ekologisk och konventionell odling sker på samma jordbruksföretag är grundregeln att de ekologiska produktionsenheterna, inklusive de delar som omfattas samt de produkter som framställs i de olika produktionsenheterna, ska hållas åtskilda från de enheter som är konventionella. Även produktion under omställning ska ske på produktionsenheter som är tydligt åtskilda från dem med ekologisk och konventionell produktion. Du måste även föra lämpliga register (dokumentation) som visar hur åtskiljandet upprätthålls.

Referens: 2018/848 art 9.2, 9.7 samt 9.10 a–c, art 34.5, bilaga III 5.

Produktionsenheter som tillhör olika företag och där företagaren är verksam i de olika företagen bör, förutom de ekonomiska skillnader som finns mellan de olika företagen, även drivas separat, t.ex. på ett sådant sätt som normalt kan finnas vid samarbeten eller mellan grannar. Ett exempel som är tillåtet är maskinsamverkan.

3.3.2 Parallellodling – odling av snarlika sorter är inte tillåten

Du får inte bedriva parallellodling d.v.s. odla ”snarlika” sorter som är svåra att skilja från varandra, på ekologiska och konventionella produktionsenheter eller på produktionsenheter under omställning och konventionella produktionsenheter. Det betyder att samma gröda (sort) inte får odlas på båda produktionsenheterna, om de inte är lätt åtskiljbara.

Referens: 2018/848 art 9.7 b.

Det ska vara lätt att kunna se skillnad mellan det som odlas ekologiskt och det som odlas konventionellt även om man inte är fackman. I jordbruksproduktion ger, till skillnad från produktion av bearbetade livsmedel, förordningen endast stöd till rumslig uppdelning. Förordningen ger inte stöd för att odla ekologiska och konventionella kulturer i omgångar efter varandra på samma golvyta i växthus, även om odlingen sker i substrat i avgränsad bädd enligt de tillåtna undantagen.

Exempel på sorter som lätt går att skilja från varandra och därför går att odla samtidigt i den ekologiska och konventionella enheten är potatis med olika skalfärg.

Exempel på sorter som inte kan odlas samtidigt på den ekologiska och konventionella enheten, på grund av att de är svåra att särskilja, är sorter av vårvete och höstvet, sorter av raps och rybs, korn till mognad och korn som skördas grönt som foder, korn i renbestånd och korn med insådd. Genom att blanda in en annan gröda (minst 10 procent) i utsädet kan du underlätta särskiljning. Det innebär att du kan odla t.ex. korn med ärt respektive korn i renbestånd, gräs eller klöver i renbestånd respektive blandning klöver/gräsvall. Det behöver inte vara olika gräsarter i renbestånd och i blandning. Gräsvall i renbestånd (men med olika arter för ekologisk och konventionell produktionsenhet) ger dock inte tillräcklig åtskillnad.

3.3.3 Undantag från kravet att odla olika sorter

Snarlika eller samma sorter får odlas i följande fall:

- Vid odling av fleråriga grödor (exempelvis frövallar, frukt, bärbuskar, rabarber, vin, humle och julgranar).
- I forsknings- och utbildningssammanhang (tex. plantskolor, uppförökare av utsäde, växtförädlare)
- Vid produktion av utsäde och annat växtförökningsmaterial.

Vid första punkten ovan ställs också krav på följande kontrollåtgärder och det behövs en ansökan i förväg till kontrollorganet:

1. Du ska upprätta en omlägningsplan för den aktuella produktionen. Det innebär att du förbinder dig att snarast möjligt (under alla omständigheter slutförs inom fem år) påbörja omläggningen av den sista delen av arealerna i fråga.
2. Din omlägningsplan och kontrollåtgärder ska ha godkänts av ditt kontrollorgan. Detta godkännande ska bekräftas varje år då snarlika grödor odlas. Lämpliga åtgärder har vidtagits för att garantera att produkterna från var och en av de aktuella enheterna hela tiden hålls åtskilda.
3. Du ska underrätta ditt kontrollorgan om skörd av var och en av de berörda grödorna minst 48 timmar i förväg.
4. Omedelbart efter skörd ska du meddela ditt kontrollorgan de exakta mängder som skördats på respektive enhet samt eventuella särskiljande egenskaper. Du ska intyga de åtgärder som gjorts för att garantera att produkterna hålls åtskilda.

Om du även har icke-ekologisk produktion på ditt jordbruksföretag ska du hålla dessa produkter åtskilda och på lämpligt sätt dokumentera hur du gör detta på ett effektivt sätt.

Referens:2018/848 art 9.7, 9.8, 9.10.

Du ska ansöka skriftligt i förväg om en parallellodlingskontroll till ditt kontrollorgan. Omlägningsplanen samt kontrollåtgärderna enligt punkt 1, 2 och 5 ovan, samt övriga kontrollåtgärder som är relevanta för parallellodlingen, ska dokumenteras till ditt kontrollorgan.

Du ska skörda den ekologiska grödan och den konventionella grödan vid olika tidpunkter. Du ska journalföra samtliga åtgärder (skörd, torkning, lagring med mera) inom både den ekologiska och icke-ekologiska produktionsenheten. Du ska föra journal vid skörd (om du skördar kontinuerligt ska du föra journal vid varje skördetillfälle). Du ska spara kvitton, viktnoter, följesedlar och leveranssedlar. Kontrollorganet kommer följa upp sålda mängder av den ekologiska grödan respektive icke-ekologiska grödan och eventuellt lager vid revision. Du ska ha all journalföring och annan dokumentation tillgänglig för kontroll.

3.4 Utsäde och vegetativt växtförökningsmaterial

3.4.1 Ekologiskt växtförökningsmaterial för produktion av livsmedel, foder eller andra jordbruksprodukter

Du ska alltid använda ekologiskt växtförökningsmaterial för produktion av livsmedel, foder eller andra jordbruksprodukter om det finns.

Plantor för utplantering av ettåriga växter ska alltid vara ekologiskt odlade. Följande krav gäller för att ett växtförökningsmaterial ska vara ekologiskt:

- För ettåriga växter innebär det att utsädet, eller föräldragenerationens planta vid

vegetativ förökning, ska komma från växter som odlats ekologiskt i minst en generation.

- För fleråriga växter ska utsädet eller det vegetativa växtförökningsmaterialet komma från en växt som odlats ekologiskt i minst två odlingsår.
- Ekologiskt utsäde, eller icke-ekologiskt utsäde som används i ekologisk produktion får inte vara framställt av eller med GMO.

Referens: 2018/848 art 5; 6; 11.1; 13; Bilaga II del I 1.8, 2021/1189 art 4, SJVFS 2021:47 2 kap. 1 – 15 §§

Tillgängligt ekologiskt växtförökningsmaterial finns registrerat i den svenska databasen, organicXseeds-Sverige, se.organicxseeds.com. Databasen uppdateras årligen i slutet av oktober och uppdateras under sommaren vad gäller förökningsmaterial som ska sås, sättas eller planteras under hösten. Se avsnitt 3.4.2.5 för vägledning av databasen.

Observera att ekologiskt växtförökningsmaterial av den sort du önskar använda kan finnas på den svenska/internationella marknaden även om sorten inte är registrerad i organicXseeds.

Godkänt ekologiskt heterogent växtförökningsmaterial listas i databasen OrganicXseeds. För definition av ekologiskt heterogent material, se bilaga 11.

Observera att du själv måste försäkra dig om att företaget som packar och säljer växtförökningsmaterialet står under kontroll av ett godkänt kontrollorgan: utsäde du köper ska märkas med en särskild etikett med EKO-märkning (kontrollorganets nummer). Du ska även försäkra dig om att utsädet är utsädescertifierat om det rör sig om arter reglerade i utsädeslagstiftningen. Se även avsnitten 3.4.6.

3.4.2 Undantag från kravet att använda ekologiskt växtförökningsmaterial

3.4.2.1 Användning av växtförökningsmaterial från omställningsmark

Du får använda växtförökningsmaterial som du har producerat på egen omställningsmark enligt 3.2.3.

Du får även använda inköpt växtförökningsmaterial från omställningsmark om ett av följande villkor är uppfyllt:

- Du kan visa att det ekologiska utbudet på växtförökningsmaterial inte är lämpligt när det gäller kvalitet eller kvantitet.
- Du har kontrollerat att ekologiskt växtförökningsmaterial av en viss gröda eller sort har tagit slut.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.8.5.1

Tillgängligt växtförökningsmaterial från mark under omställning finns registrerat i den svenska databasen, organicXseed-Sverige, se.organicxseeds.com. Databasen uppdateras årligen i slutet av oktober, men även under sommaren för växtförökningsmaterial som ska sås, sättas, planteras under hösten.

3.4.2.2 Användning av godkända utsädesblandningar

Du får använda utsädesblandningar av vallväxter, spannmål, baljväxter eller gröngödsling, eller mångfaldsblandningar där ekologiskt, omställnings- och icke-ekologiskt utsäde

blandas, om de är godkända av Jordbruksverket. Då är den högsta tillåtna inblandning av icke-ekologiskt utsäde 30 viktprocent.

Du får använda övriga färdiga utsädesblandningar som endast innehåller icke-ekologiskt utsäde av grödor och grödgrupper under kategori ”Generellt undantag”.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 1.8.5.7, Bilaga III 2.1.3 samt SJVFS 2021:47 2 kap. 12–13 §§.

Godkända utsädesblandningar finns registrerade i den svenska databasen under kategori ”godkända blandningar”, organicXseed-Sverige, se.organicxseeds.com. Godkända utsädesblandningar med högst 30 viktprocent av icke-ekologiskt utsäde är märkta med ” Jordbruksverket har godkänt blandningen enligt förordning (EU2018/848). Den får bara användas i Sverige”

3.4.2.3 Användning av konventionellt icke kemiskt behandlat växtförökningsmaterial

När det inte finns ekologiskt växtförökningsmaterial och växtförökningsmaterial under omställning av vissa grödor eller grödgrupper beviljar Jordbruksverket ett generellt undantag som ger dig rätt att använda konventionellt icke-kemiskt behandlat växtförökningsmaterial. I den svenska databasen organicXseeds (se.organicxseeds.com) hittar du dessa under kategori ”Generellt undantag”.

Om utbudet på ekologiskt växtförökningsmaterial eller växtförökningsmaterial från omställningsmark har tagit slut samt om det finns tillgängligt ekologiskt växtförökningsmaterial eller växtförökningsmaterial från omställningsmark men du ändå vill odla en annan sort, som det bara finns konventionellt växtförökningsmaterial av, måste du ansöka om undantag för din egen odling.

Du har möjlighet att söka ett individuellt undantag från kravet för användning av konventionellt växtförökningsmaterial. Undantag ges endast till enskilda odlare och endast för en säsong i taget. Du kan få undantag om:

- Utbudet på ekologiskt växtförökningsmaterial eller växtförökningsmaterial från omställningsmark av den önskade sorten har tagit slut.
- Du har beställt ekologiskt växtförökningsmaterial eller växtförökningsmaterial från omställningsmark i rimlig tid men inget företag som säljer växtförökningsmaterialet kan leverera det i tid före sådd eller plantering.
- Växtförökningsmaterial av sorten du vill få tag på inte finns registrerad i databasen och du kan visa att ingen av de sorter som finns att få tag på är lämpliga för din användning.
- Det är motiverat att använda inom forskning.
- Du vill testa någon eller några sorter i småskaliga fältförsök. Testodlingen ska utgöra högst 10 % av den areal du normalt odlar av arten. Utöver kravet på 10% av arealen gäller även en begränsning på högst 500 kg utsäde för testodling av potatis.
- Du vill odla en bevarandesort, som det inte finns ekologiskt växtförökningsmaterial av.

Speciella villkor gäller för ansökan om undantag för användning av konventionellt matpotatisutsäde, se vägledningen i databasen OrganicXseeds där du också ansöker. Du ska få ditt undantag beviljat innan sådd, sättnings eller plantering.

I de fall du använder konventionellt växtförökningsmaterial ska du kunna visa för ditt kontrollorgan att:

undantag för användning av konventionellt växtförökningsmaterial har beviljats av ditt kontrollorgan innan sådd, sättnings eller plantering.

- Det konventionella växtförökningsmaterialet du använder inte är behandlat efter skörd med växtskyddsmedel som inte är tillåtna för behandling av växtförökningsmaterial enligt bilaga II.
- Det finns dock villkor och begränsningar för användning av konventionellt växtförökningsmaterial, se avsnitt 3.4.4. Se också avsnitt 3.4.5 Tillåtna produkter för behandling av växtförökningsmaterial.

Från och med 2037 upphör dessa undantag, därefter får bara ekologiskt växtförökningsmaterial användas.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.8.5.1, 1.8.5.3, 1.8.5.4, 1.8.5.5, 1.8.5.7, SJVFS 2021:47 2. kap 1, 6–12 §§.

För arterna som inte finns med i OrganicXseeds-Sverige får du använda konventionellt växtförökningsmaterial som inte är kemiskt behandlat.

För att handläggningen hos kontrollorganen ska bli så enkel som möjligt och inte leda till högre kostnader för lantbrukaren än nödvändigt, så har LRF, Ekologiska Lantbrukarna och KRAV samlat tips på vad du som lantbrukare bör tänka på vid ansökan om undantag, som du hittar på respektives hemsidor.

3.4.2.4 Speciella villkor för användning av icke ekologiskt matpotatisutsäde

För att du ska beviljas individuellt undantag för att använda icke-ekologiskt utsäde i grödgruppen matpotatis ska du ha beställt ekologiskt matpotatisutsäde eller matpotatisutsäde under omställning.

Beställningen ska

1. omfatta utsäde för att odla på minst 20 procent år 2024 respektive år 2025 av matpotatisarealen under den odlingsäsong som ansökan avser,
2. göras senast en månad före det datum odlaren vill att utsädet ska levereras, och
3. ha bekräftats skriftligen av säljaren.

Referens: SJVFS 2021:47 2 kap. 9 §.

Om leverantören med utbud på ekologisk matpotatis i databasen organicXseeds-Sverige inte kan leverera den mängd du önskar beställa (t.ex mindre mängder) kan du få din ansökan om undantag för att få använda konventionellt obetat utsäde beviljat utan att ha beställt den procentandel av ekologiskt utsäde som gäller för aktuellt år.

3.4.2.5 Undantag vid exceptionella händelser

Om din växtodling har drabbats av exceptionella händelser som orsakat förlust av skörd för utsäde kan du få undantag från reglerna för ekologisk produktion.

Vid exceptionella omständigheter kan du få undantag för att använda icke ekologiskt växtförökningsmaterial i de fall ekologiskt sådant eller växtförökningsmaterial från mark under omställning har gått förlorat.

Du ansöker om undantag på Jordbruksverkets hemsida och i ansökan ska du beskriva vad som har inträffat och varför du behöver få ett undantag från reglerna och i vilket geografiskt område du befinner dig.

Referens: 2020/2146 art 1, SJVFS 2 kap. 15 § och bilaga 4 till föreskriften.

Du ska dokumentera vad som har hänt och vilket undantag du har fått så att ditt kontrollorgan kan följa upp Jordbruksverkets beslut.

Du behöver även vänta på beslutet innan du kan använda icke ekologiskt växtförökningsmaterial. Undantaget gäller för en begränsad tid.

3.4.3 Databasen OrganicXseeds

Tillgängligt ekologiskt växtförökningsmaterial finns registrerat i den svenska databasen, OrganicXseeds – Sverige. Där framgår även de villkor som gäller enligt Jordbruksverkets årliga beslut. Du får även använda ekologiskt växtförökningsmaterial som inte finns registrerat i OrganicXseeds-Sverige.

För varje gröda eller art finns en eller flera grödgrupper exempelvis för höstvetete finns grupperna Brödvara och Foder. För vissa arter eller grödor, exempelvis blomkål och andra trädgårdsgrödor, finns grödgrupper ”Frö (eller plantor) sortkrav” och ”Frö (eller plantor) undantag”. Det innebär att om du ska odla några av sorterna som finns i grödgruppen med sortkrav ska du använda ekologiskt utsäde. Ska du använda andra sorter gäller generellt undantag. För trädgårdsväxter framgår det även om grödkrav gäller för vissa grödgrupper. Det innebär att du måste använda ekologiskt växtförökningsmaterial. Du får ansöka om Individuellt undantag om du vill använda icke-ekologiskt material till exempel om utsädet har tagit slut eller om du behöver odla en viss batch av utsäde i den aktuella grödgruppen.

Beroende på tillgång till ekologiskt växtförökningsmaterial för en viss gröda eller grödgrupp beslutar Jordbruksverket om en fördelning av växtförökningsmaterial i följande kategorier på grödgruppsnivå:

- Inget undantag: ekologiskt växtförökningsmaterial och växtförökningsmaterial under omställning finns i sådan omfattning i en grödgrupp att utbudet täcker efterfrågan för hela kalenderåret. Odlare ska använda ekologiskt växtförökningsmaterial inom denna grödgrupp. Ansöka om individuellt undantag kan beviljas om det är motiverat att använda icke ekologiskt växtförökningsmaterial inom forskning, i tester i småskaliga fältförsök, för produktinnovation eller i syfte att bevara sorter.

- Individuellt undantag: ekologiskt växtförökningsmaterial och växtförökningsmaterial under omställning inte är tillgängligt i tillräcklig mängd eller av tillräckligt hög kvalitet för att tillgodose odlarens behov. Odlaren kan söka om ett individuellt undantag att få använda konventionellt icke-kemiskt behandlat växtförökningsmaterial.

- Generellt undantag; gäller grödgrupper för vilka Jordbruksverket årligen har beslutat om generellt undantag. Det finns dock begränsningar och villkor för undantaget, se avsnitt 3.4.2.3.
- Godkänd blandning: godkända blandningar där det ingår icke ekologiskt förökningsmaterial enligt 3.4.2.2.

Registrerat växtförökningsmaterial i organicXseeds ska finnas tillgängligt för beställning senast den 1 december när det gäller arter avsedda för avsedda för sådd, sättnings och plantering på våren samt; 10 juni när det gäller lantbruksarter avsedda för sådd på hösten, samt lantbruks- och trädgårdsarter avsedda för sättnings och plantering på hösten.

Referens: 2018/848 art 26.1–2, Bilaga II del I, 1.8.5.1, 1.8.5.3 - 1.8.5.7 SJVFS 2021:47 2 kap. 5,6–13 §§, vägledningen i databasen OrganicXseeds

Varje år gör Jordbruksverket ett årligt beslut om vilka grödor (bla höstvetete och krasse) som kommer finnas under kategorin "Inget undantag". Detta beslut hittas i databasen OrganicXSeed och på Jordbruksverkets hemsida.

3.4.4 Begränsningar och villkor för användning av icke-ekologiskt växtförökningsmaterial

3.4.4.1 Användning av icke-ekologiskt vegetativt förökningsmaterial för fleråriga växter

Det finns vissa begränsningar och särskilda villkor för användning av icke-ekologiskt vegetativt förökningsmaterial. För icke-ekologiskt vegetativt förökningsmaterial, som är avsett för plantering och som är avsett för produktion av andra produkter än utsäde och vegetativt förökningsmaterial, finns det följande villkor för undantaget att använda ekologiskt förökningsmaterial:

1. För växter med kortare kulturtid (tiden från plantering eller sådd till skörd eller försäljning) än ett år som förökas vegetativt genom sticklingar om sticklingarna odlas ekologiskt, ska förökningsmaterialet ha odlats ekologiskt i minst en växtsäsong när det gäller frilandsodling. För växthusodling motsvaras växtsäsong av växtens kulturtid. Exempel på sticklingsförökade växter är rosmarin, dragon eller julstjärna.
2. För odling av växter med längre kulturtid än ett år, får icke-ekologiskt odlade plantor användas, under förutsättning att skörden säljs som ekologisk tidigast kalenderåret efter planteringen.
3. För odling av snittblommor från blomsterlökar, ska löken vara ekologisk.
4. För annat vegetativt förökningsmaterial än lök och sticklingar för produktion av snittblommor, från knölar rhizomer, rotskott, avläggare, bulber eller jordstammar, ska förökningsmaterialet vara ekologisk efter den 1 januari 2026.

Du kan ansöka om ett individuellt undantag från kraven 1-4 ovan till ditt kontrollorgan om du har särskilda skäl. Du gör ansökan i OXS.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.8.2,1.8.5, SJVFS 2021:47 1 kap. 4§, 2 kap. 10a – 11 §§

. När du använder icke-ekologiskt förökningsmaterial ska det vara kemiskt obehandlat efter skörd. Se avsnitt 3.4.5 för godkända behandlingar av förökningsmaterial.

3.4.4.2 Groddning

Utsäde för odling av groddar, skott och krasse i klart vatten utan näringstillägg måste alltid vara ekologiskt. Hydrokultur är dock inte tillåtet (se kap 3.8.4). För skottodling i jord gäller samma regler som för utsäde generellt.

Referens: 2018/848 Bilaga I del II 1.3 a och 1.8.1.

3.4.4.3 Icke-ekologiskt förökningsmaterial ska vara icke kemiskt behandlat efter skörd

Du får inte använda icke-ekologiskt växtförökningsmaterial som efter skörd har behandlats med andra växtskyddsprodukter än sådana som är godkända för behandling av växtförökningsmaterial. Konventionellt förökningsmaterialet får vara behandlat med biologiska medel eller värmebehandlat. Se även avsnitten 3.4.5.

Referens: 2018/848 Bilaga I del II 1.8.5.3, 2021/1165 art 1 och bilaga I.

3.4.5 Tillåtna produkter för behandling av förökningsmaterial

Du får behandla förökningsmaterial med bland annat biologiska medel. Vilka ämnen som är tillåtna framgår av bilaga I i 2021/1165. Observera att växtskyddsmedel ska vara godkänd av Kemikalieinspektionen för att få kunna användas se regel 3.6.3. Det är även tillåtet att värmebehandla förökningsmaterial.

Konventionellt förökningsmaterial får inte efter skörd vara behandlat med otillåtna medel, som till exempel kemiska betningsmedel.

Referens: 2018/848 art 9.3 och Bilaga II del I 1.8.5.3, 2021/1165 art 1 och bilaga I.

Ämnen som glukos, NaCl (natriumklorid), K₂HPO₄ (dikaliumvätefosfat) och NaOH (natriumhydroxid) anses vara tillåtna att användas som substrat till mikroorganismerna för biologisk betning, därför att de är nödvändiga för att starta upp en fermenteringsprocess. Färgning av biologiskt betat utsäde får göras med färgämnen som är godkända som livsmedelsfärg. Jordbruksverket gör en årlig sammanställning av vilka ämnen som får användas.

3.4.6 Mottagningskontroll av levererat växtförökningsmaterial och utsädespotatis

När du tar emot växtförökningsmaterialet ska du göra en noggrann kontroll av det. Om du har köpt ekologiskt växtförökningsmaterial ska det framgå av märkningen att det är ekologiskt växtförökningsmaterial och det ska därför finnas en särskild etikett med EKO-märkning där kontrollorganets nummer framgår. Förpackningen ska garantera att innehållet inte kan bytas ut utan att förseglingen eller förpackningen skadas. Leverantörens namn och adress ska finnas på förpackningen. Kodnumret för det kontrollorgan som har certifierat det företag som gjorde den senaste behandlingen av produkten, t.ex. paketering, ska framgå av förpackningens märkning. Märkningen kan också finnas på följesedel om följesedeln utan tvekan kan kopplas till produktens förpackning. Om utsäde eller sättpotatis behandlats kemiskt ska det framgå av märkningen. Potatis, vegetativt förökningsmaterial och vissa fröarter ska ha även ha växtpass. För 30–70% blandningar ska det stå på etiketten ” Jordbruksverket har godkänt blandningen enligt förordning 2018/848” utöver information om innehåll.

Se kapitel 11 vad gäller mer information om märkning.

Referens: 2018/848 art 13.2, Bilaga III punkt 2.1.1, 2.1.3 och 2.1.5, 2021/1189 art 7 och bilaga 1, SJVFS

Om växtförökningsmaterialet är behandlat med kemiska växtskyddsmedel i Sverige ska det vara märkt med en gul etikett med svart ram om Kemikalieinspektionen har beslutat om sådana villkor för den aktuella kemiska produkten. Om du köper konventionellt växtförökningsmaterial från ett annat land finns inget krav på särskild märkning. Du bör göra beställningar av växtförökningsmaterialet skriftligt med tydlig anvisning till säljaren att växtförökningsmaterialet inte får vara kemiskt behandlat mot skadegörare efter skörd vid inlagring eller under lagring.

Det är viktigt att få en orderbekräftelse som visar att säljaren har uppfattat beställningen rätt.

Observera att du själv måste försäkra dig om att företaget som packar och säljer växtförökningsmaterialet står under kontroll av ett godkänt kontrollorgan: utsäde du köper ska märkas med en särskild etikett med EKO-märkning (kontrollorganets nummer). Du ska även försäkra dig om att utsädet är certifierat om det rör sig om arter reglerade i utsädeslagstiftningen. Se även avsnitten 4.5.5

Växtförökningsmaterial från ekologiskt heterogent material kan finnas med i Organic-Xseeds Sverige, men det är inget krav att registrera materialet där. I framtiden kommer materialet antingen registreras i Jordbruksverkets sortlista eller på deras hemsida.

3.4.7 Odling av växtförökningsmaterial för produktion av förökningsmaterial

Vid vissa tillfällen kan du få undantag för att använda icke-ekologiskt växtförökningsmaterial som inte betats med otillåtna ämnen om du vill producera växtförökningsmaterial som är avsett för förökning inom ekologisk produktion (till exempel till fröplantor). Detta gäller såväl vid odling av växtförökningsmaterial för eget bruk som vid odling av certifierat växtförökningsmaterial för försäljning. Du kan läsa mer om detta i 3.4.2.3 och 3.4.3. Ska du sälja materialet måste du få undantag både för användning av icke-ekologiskt modermaterial och för försäljning. Du ansöker om undantag i OXS.

Om du ska odla utsäde till försäljning ska utsädeslagstiftningen följas. För att du ska få sälja växtförökningsmaterial av lantbruksväxter måste växtförökningsmaterialet vara certifierat enligt utsädeslagstiftningen. Du får aldrig sälja eget utsäde eller utsäde av köksväxter reglerade i utsädeslagstiftningen om det inte är certifierat eller uppfyller kraven för kontrollerat standardutsäde. För att sälja utsäde av bevarandesorter eller amatörsorter måste växtförökningsmaterialet uppfylla de kvalitetskrav som finns för arten. Se vidare på Jordbruksverkets webbplats om odling av utsäde av bevarandesorter eller amatörsorter.

Det finns dessutom särskilda bestämmelser för saluföring av växtförökningsmaterial från ekologiskt heterogent material och det krävs bland annat ett godkännande av Jordbruksverket.

Referens: 2018/848 art 9.3 och 12.1, Bilaga II del I 1.8.1, och 1.8.6, 2021/1189, SJVFS 1995:90, SJVFS 1994:24, SJVFS 1994:22, SJVFS 1994:23, SJVFS 2002:49, SJVFS 2016:44, SJVFS 2009:66, SJVFS 2010:79, SJVFS 2020:11

3.4.8 Odling av växtförökningsmaterial på omställningsmark

Växtförökningsmaterial som odlas på mark under omställning till ekologisk produktion kan användas i ekologisk produktion under vissa förutsättningar, se avsnitt 3.4.2. Detta gäller om utsädet odlas på mark som har anmälts till omställning minst 12 månader innan skörd av omställningsutsädet. Du ska ha påbörjat omställningen och anmält den aktuella

marken till ett godkänt kontrollorgan innan sådd av grödan. Detta gäller för alla grödor oavsett om det handlar om ettårigt växtförökningsmaterial eller vallväxter och andra fleråriga växter.

Referens: 2018/848 art 10.4 a, bilaga II del I 1.7, 1.8.5.1

3.4.9 Nedklassat utsäde

Om du har utsädesodling för framställning av ekologiskt utsäde som står under Jordbruksverkets kontroll för utsädesodling men där skörden inte uppfyller villkoren för certifierat utsäde, klassas skörden ner för användning som ekologiskt utsäde. Eftersom avsikten har varit utsädesodling gäller följande:

- *Utsädesodling på ekologiskt certifierad mark*
 - *Du får använda eller sälja grödan som ekologisk produkt.*
- *Utsädesodling på mark under omställning enligt avsnitt 3.4.7*
 - *Du får använda eller sälja grödan enligt reglerna för omställningsfoder.*

Du får också använda skörden som eget utsäde om du bedömer att det är lämpligt utifrån skälen för nedklassning av utsädesodlingen.

3.5 Jordens bördighet och växtnäringsförsörjning

För regler angående bördighet och växtnäringsförsörjning för växthus, se kap. 3.8.

3.5.1 Bördighet och organiskt material

Jordens bördighet och biologiska aktivitet ska bibehållas och ökas genom fleråriga växtföljder samt genom tillförsel av stallgödsel eller organiskt material, båda företrädesvis komposterade, från ekologisk produktion.

Det är inget krav på vall i växtföljden, utan det viktiga är att du har en flerårig växtföljd. Växtföljden ska innehålla baljväxter som obligatorisk huvudgröda eller som gröngödslingsgröda, mellangröda eller bottengröda. Du behöver inte odla baljväxter på skiften med gräsmark eller fleråriga foderväxter.

Du ska notera de insatser som görs för att bevara eller öka jordens bördighet och biologiska aktivitet och mängden organiskt material i jorden. Du ska också visa vad du gör för att öka jordens stabilitet och biologiska mångfald och för att hindra jordpackning och jorderosion. Alla växtproduktionsmetoder som används på gården ska förebygga eller minimera påverkan på miljön.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.9.1 och 1.9.2.

Exempel på skiften där du inte behöver odla baljväxter kan vara gräsmark som används som permanent bete.

3.5.2 Gödsel- och jordförbättringsmedel

Om de åtgärder som framgår av 3.5.1 inte är tillräckliga får vissa andra gödsel- och jordförbättringsmedel användas, även från konventionell produktion.

Jordbruksverket gör inget formellt godkännande av enskilda produkter, utan det avgörande är om de är tillåtna för användning i ekologisk produktion enligt förordningen.

Preparat av mikroorganismer får användas för att förbättra jordens tillstånd och för att förbättra tillgängligheten av näringsämnen i jorden eller till grödan. Läs mer om mikroorganismer under 3.5.7

De gödsel- och jordförbättringsmedel som finns listade i bilaga II i 2021/1165 får användas, men bara i den omfattning som är nödvändig. Du ska dock dokumentera användningen av dessa gödsel- och jordförbättringsmedel. (tex produktens namn, datum då den använts, mängd, på vilka grödor och skiften). Mineraliska kvävegödselmedel får inte användas.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 1.9.3, 1.9.6, 1.9.8 och 2021/1165 artikel 2 och bilaga II.

3.5.3 Mikronäringsämnen

Du får använda särskilda gödselmedel med mikronäringsämnen om behovet av mikronäringsämnen inte kan täckas med rimliga givror av andra tillåtna gödselmedel och om bristen är uppenbar (relevanta gränsvärden finns nedskrivna) vilka alla är listade i bilaga II i förordningen 2021/1165.

Referens: 2018/848 II del I 1.9.3, art 2 och bilaga II 2021/1165

Företag dvs. tillverkare eller marknadsförare av en insatsvara, så som gödsel- och jordförbättringsmedel, kan ansöka om att få en produkt/ämne tillåtetbedömd. Produkter och ämnen som bedöms vara tillåtna att använda i ekologisk produktion, bedöms därmed också vara i enlighet med förordningarna för ekologisk produktion och förs in en lista över tillåtetbedömda insatsvaror i ekologisk produktion som du hittar på hemsidan för Svenska Insatslistan. Det kan finnas andra produkter som inte är listade men som är tillåtna att använda och det är odlarens ansvar att dessa uppfyller EU-förordningen för ekologisk produktion”. hemsidan Svenska Insatslistan som publiceras i ett samarbete mellan FiBL och KRAV.

Det är ditt ansvar som odlare att det inte förekommer oönskade ämnen i de gödsel- och jordförbättringsmedel du använder. För information om växtnäringsinnehåll, innehåll av tungmetaller, ursprung och eventuella spridningsvillkor bör du varje år kontakta leverantören för respektive produkt/ämne.

För att visa att användning av gödselmedel och jordförbättringsmedel är nödvändig kan man t.ex. göra en gödslingsplan.

3.5.4 Gödsel från industrijordbruk

Det är inte fastställt i förordningarna vilka icke-ekologiska gödselmedel från industrijordbruk som är godkända för ekologisk produktion, och det är därför upp till varje medlemsstat hur begreppet ska tillämpas.

Referens: 2018/848 art 5, art 6, bilaga II del I 1.1 och 2021/1165 art 2, bilaga II.

Det finns ingen definition inom förordningen för industrijordbruk utan varje medlemsstat kan själva göra en definition. Gödsel från industrijordbruk får inte användas i ekologisk produktion. Industrijordbruk motsvaras av ”factory farming” på engelska. EU-kommissionen har gett EGTOP (Expertgruppen för ekologiskt jordbruk) i uppdrag att ta fram en definition för industrijordbruk och vilken gödsel som får användas. I Sverige tillämpas begreppet så att följande djurhållningssystem betraktas som industrijordbruk:

- *Fjäderfä eller pälsdjur som hålls i bur, med undantag för kaniner i bur som inte hålls för pälsproduktion.*
- *Slaktsvinsproduktion med mer än 50 slaktsvin i årlig produktion, med undantag för (a)*

slaktsvinsbesättningar som hålls på ströbädd i storboxsystem, eller (b) om det rör sig om egna djur som hålls på det egna jordbruksföretaget.

- *Specialiserad produktion av nötkreatur i spaltgolvsboxar, med undantag för (a) integrerad produktion av nötkreatur där ungdjur går på spalt, eller (b) om det rör sig om egna djur som hålls på det egna jordbruksföretaget.*
- *Intensiv uppfödning av slaktfågel eller specialiserad slaktkycklingproduktion. Undantag görs för gödsel från avelshönor till slaktkycklingar (både från uppfödare och kläckäggsproducenter), eftersom slaktkycklingmödrarna hanteras på samma sätt som frigående värphöns, dvs. blir vaccinerade mot koccidios och inte utfodras med foder som innehåller koccidiostatika. Undantag görs också för besättningar med en beläggning på maximalt 21 kg/m² och som genom dokumentation kan styrka att fodret är fritt från koccidiostatika. Exempel på detta kan vara free-range system.*

Referens: Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets referensgrupp för ekologisk produktion

3.5.5 Produkter med animaliskt ursprung

Dessa produkter och biprodukter av animaliskt ursprung får användas som gödselmedel i ekologisk produktion (förutom gödsel från ekologisk djurproduktion):

- Blodmjöl, hovmjöl, hornmjöl, benmjöl med eller utan gelatin, fiskmjöl, köttmjöl, fjädermjöl, hårmjöl och chiquettermjöl (*fäll-, päls- och hudmjöl*), ull, päls och hår, mejeriprodukter och hydrolyserade proteiner.
- Komposterad eller fermenterad blandning av hushållsavfall.
- Exkrementer från maskar (maskkompost) och exkrementer från insekter.
- Rötresten från biogasanläggning där animaliska biprodukter har utgjort en del av substratet.
- Avfall från blötdjur, äggskal och kitin (polysackarid som erhålls från kräftdjurskal).

Rötat matavfall med animaliskt ursprung från hushåll får användas efter kompostering eller anaerob fermentering för biogasproduktion enligt villkoren under punkt 3.5.4.1 under förutsättning att insamlingssystemet för matavfall är godkänt av Jordbruksverket. Ansökningsblankett för ansökan om godkännande av insamlingssystem för matavfall hittar du på Jordbruksverkets webbsida.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1,9,32021/1165 art 2 och bilaga II

För rötat avfall krävs dessutom ett godkännande från Jordbruksverket för biogasanläggningar som hanterar animaliska biprodukter - Läs mer om detta på Jordbruksverkets webbsida om Gödningsmedel och jordförbättringsmedel med animaliskt innehåll

3.5.4.1 Villkor för användning

Särskilda villkor för användning av godkända gödsel- och jordförbättringsmedel anges i Bilaga II i 2018/848 och i bilaga II i 2021/1165.

Vid användning av hydrolyserade proteiner som produkt eller biprodukt av animaliskt ursprung samt rötresten från biogasanläggning som innehåller animaliska biprodukter som samrötats med material av vegetabiliskt eller animaliskt ursprung som förtecknats i bilaga II i 2021/1165 gäller att de inte ska appliceras på ätliga delar av grödan.

Referens: 2021/1165 art 2 och bilaga II.

Villkoret för applicering på ätliga delar av grödan gäller enbart om grödan används som livsmedel eller foder.

3.5.4.2 Ätlig del av grödan

Vid användning av gödningsmedlen som ”hydrolyserade proteiner som produkt eller biprodukt av animaliskt ursprung” samt ”rötresten från biogasanläggning som innehåller animaliska biprodukter som samrötats med material av vegetabiliskt eller animaliskt ursprung” som förtecknats i bilaga II i 2021/1165, gäller att de inte ”ska appliceras på ätliga delar av grödan”.

På mark där gödningsmedlen använts där det särskilda villkoret ”Ska inte appliceras på ätliga delar av grödan” är angivet innebär det att du:

- får skörda foder tidigast 3 veckor efter spridningstillfället
- får låta dina djur beta på marken tidigast 6 veckor efter spridningstillfället.
-

Referens: SJVFS 2014:43 15§, 1069/2009 art 11

Det finns inga regler om hur hög stubbhöjden ska vara när du sprider.

3.5.6 Rötresten från biogasanläggningar

Gödselmedel som är tillåtna i ekologisk produktion och finns med i bilaga II i förordning 2021/1165 får rötas och rötresterna får användas i ekologisk produktion. För att animaliska biprodukter som inte är stallgödsel (inklusive biprodukter från vilda djur) i kategori 3 och mag- och tarminnehåll i kategori 2 (kategorier enligt förordning (EG) nr 1069/2009) ska få användas ska biogasprocesserna överensstämmer med förordning (EU) nr 142/2011. Animaliska biprodukterna får dock inte komma från industrijordbruk, beskrivet i 3.5.3.

Godkända rötresterna där animaliska produkter ingår ska inte appliceras på ätliga delar av grödan, beskrivet 3.5.4.1 och 3.5.4.2.

Referens: 2021/1165 bilaga II art 2, 1069/2009 art 9 och 10

I biogasanläggningar behövs ofta stora mängder organiskt material. Det är därför i praktiken svårt att bygga anläggningar som enbart rötter gödsel eller annat material som tillåts i ekologisk produktion. Resultatet blir att den tillåtna gödseln under rötningen blandas med otillåten gödsel eller animaliska biprodukter från industrijordbruk. Trots det får den andel av rötresten som motsvarar de tillåtna gödselmedlen som ingår i blandningen användas i ekologisk produktion. Gödsel- och jordförbättringsmedel som är tillåtna att använda beskrivs i 3.5.2.

Den andel rötresten som motsvarar de tillåtna gödselmedlen och ingår i en blandning av tillåten gödsel och gödsel som inte är tillåten i ekologisk odling eller animaliska biprodukter får användas i ekologisk produktion, men enbart under förutsättning att:

- *Rötresten kommer från anläggning för biogasproduktion, där också gödsel, vall eller annat organiskt material från ekologisk produktion eller produktion under omställning till ekologisk ingår till minst 5 procent på torrsubstansbasis. Beräkningen ska göras på det ingående materialets vikt.*
- *Du ska dokumentera vilket material som ingår och det ska vara spårbart, men de behöver inte sårhållas.*
- *Gödsel eller animaliska biprodukter från fjäderfä eller pälsdjur i bur inte ingår i blandningen.*

- *Vissa specifika tillsatser är betydelsefulla för biogasproduktion. Det råder en osäkerhet om du får använda de processhjälpmedel som är tillåtna att användas enligt nationell lagstiftning och enligt förordning (EU) 2019/1009 i din biogasproduktion eller inte. Tills frågan är utredd med Jordbruksverket anser vi att de processhjälpmedel som branschen tidigare tagit fram som tillåtna att använda får fortsatt användas.*

3.5.7 Kompostpreparat

Produkter som innehåller mikroorganismer eller växter får användas för stimulering av kompostering. För detta ändamål får även biodynamiska preparat framställda av stenmjöl, stallgödsel eller växter användas.

Referens: 2018/848 bilaga II part I 1.9.6, 1.9.7, 1.9.9, 2021/1165 art 1 bilaga I och art 2 bilaga II.

3.5.8 Begränsningar i total mängd kväve

Innehållet av totalkväve i den totala mängd stallgödsel som sprids inom jordbruksföretaget får inte överstiga 170 kg kväve per hektar spridningsareal och år. Gränsvärdet gäller vid användning av stallgödsel, torkad stallgödsel och torkad fjäderfågödsel, komposterade exkrementer från djur, inbegripet fjäderfågödsel, komposterad stallgödsel och flytande exkrementer från djur. Stall- och lagringsförluster får räknas bort från totalkvävet, men ej spridningsförluster. Bestämmelser i svensk miljölagstiftning som rör växtnäring ska följas.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 1.9.4, SJVFS 2021/37:62

För information om växtnäringsinnehåll och eventuella spridningsvillkor bör du för varje år kontakta leverantören för respektive gödselmedel. I svenska insatslistan över tillåtetbedömda insatsvaror i ekologisk produktion finns mer information om vilka produkter som är tillåtna att använda. Du hittar listan på Ekofaktas hemsida

3.5.9 Spridningsavtal för gödsel från ekologisk djurhållning

Ekologisk djurproduktion förutsätts bygga på ett nära samband mellan produktionen och marken. Gödsel från ekologisk produktion får enbart användas inom ekologisk produktion, eller produktion under omställning. För närvarande måste du, för att få sprida överskottsgödsel från ekologisk djurhållning, ingå avtal med företag som har ekologisk produktion eller ställer om till ekologisk produktion.

Som överskottsgödsel räknas den mängd gödsel som överskrider kravet på högst 170 kg N/ha eller högst 22 kg P/ha (det som först är begränsande) räknat på den egna ekologiskt brukade arealen. Svenska bestämmelser om begränsningar i tillförseln av växtnäring ska följas. Tillförseln av fosfor är begränsad till maximalt 22 kg P/ha och år över en femårsperiod. Regelverk som tillkommer vid ytterligare certifiering än ekologisk produktion kan också påverka mängd överskottsgödsel.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 1.9.5, SJVFS 2004:62.

3.6 Reglering av ogräs och skadegörare

3.6.1 Generella regler för förebyggande åtgärder mot skadegörare och ogräs

Skadegörare, sjukdomar eller ogräs som kan skada odlingen ska främst förhindras genom förebyggande åtgärder, t.ex. genom att:

- Välja lämpliga arter, sorter eller heterogent växtförökningsmaterial som är resistent mot skadegörare och sjukdomar.

- Odlas i lämplig växtföljd.
- Tillämpa mekaniska metoder, exempelvis mekanisk ogräsbearbetning.
- Gynna och sätta ut av växtskadegörarnas naturliga fiender.
- Tillämpa fysiska metoder som termiska processer (t.ex. flamning och ångning).
- Använda fällor eller fångstanordningar.

Referens: 2018/848 art 6 d, Bilaga II del I 1.10.1.

3.6.2 Växtskyddsmedel

Om metoderna som anges ovan i 3.6.1 inte räcker till för att hålla växterna friska och produktionsdugliga får i undantagsfall produkter vars aktiva substanser är förtecknade i bilagan I i förordningen 2021/1165 användas. Det finns dock specifika villkor för hur växtskyddsmedlen får användas i ekologisk produktion och dessa är också beskrivna i bilaga I i förordning 2021/1165. Du ska dokumentera användningen av dessa växtskyddsmedel och styrka behovet av att den aktuella produkten har använts.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.10.2, 1.10.3, 2021/1165 bilaga II.

När det gäller tillåtna växtskyddsmedel hänvisas tills vidare till Jordbruksverkets listor med information om växtskyddsmedel samt KEMI:s bekämpningsmedelsregistret med godkända användningsvillkor. Du hittar även godkända medel i EU:s pesticiddatabas som inte KEMI tar upp i sin allmänkemikalielista, tex. mikroorganismer.

Dispenser och utökade produktgodkännanden kan komma under säsong och godkännanden kan dras tillbaka. Var därför noga med att kontrollera vad som är godkänt på KEMI.

Utöver detta finns även produkter som är tillåtetbedömda eller KRAV-certifierade. Tillåtetbedömningarna sköts idag av FiBL, forskningsinstitutet för ekologiskt jordbruk (Das Forschungsinstitut für biologischen Landbau).

3.6.3 Krav på godkännande av växtskyddsmedel

Ett växtskyddsmedel är tillåtet att använda i ekologisk produktion om de ämnen som ingår i medlet är tillåtna att använda enligt bilagan I i förordning 2021/1165. Växtskyddsmedlet måste dessutom vara godkänt av Kemikalieinspektionen (KemI). Jordbruksverket gör inget formellt godkännande av enskilda kommersiella produkter för användning i ekologisk produktion. De ingående substanserna måste vara tillåtna för användning i ekologisk produktion enligt förordningen 2021/1165.

Ett system för ansökan och godkännande av arter av nematoder, insekter och spindeldjur (NIS) som biologiska bekämpningsmedel hanteras av Naturvårdsverket. Dessa hittar du även i EU:s pesticiddatabas (se även 3.6.2).

Referens: 2021/1165 art 1 och bilaga I, NFS 2016:402

3.6.4 Användning av andra produkter och metoder än växtskyddsmedel

Användning av andra produkter och metoder än växtskyddsmedel är tillåten förutsatt att de allmänna mål och principer som anger följs, samt att de är tillåtna i icke-ekologisk produktion och inte är godkända som växtskyddsmedel.

Exempel på andra produkter och metoder är:

- Syntetiska tillsatser i växtskyddsmedel (t.ex. bärare och vätmedel).
- Fysiska växtskyddsåtgärder som t.ex. täckning med väv eller stängsel.
- Tidningspapper för att hämma rotagräns.

Referens: 2018/848 art 5, 6 d och 9.3, Bilaga II del I 1.10, 2021/1165 art 1 och bilaga I.

Halm vid täckning av stukor får användas. Halmen ska vara ekologisk om den kommer i kontakt med grönsakerna/rotfrukterna. Konventionell halm får användas om du har ett skyddande material (t.ex. Toptex) emellan, som hindrar att rester av växtskyddsprodukter kan nå grönsakerna/rotfrukterna.

3.6.5 Användning av växtskyddsmedel utanför själva odlingen

Användning av växtskyddsmedel utanför själva odlingen (t.ex. mellan skiften, på grusgångar osv.) är inte tillåtet, reglerna gäller hela produktionsenheten d.v.s. även ytor som inte direkt används för odlingen men som ingår, exempelvis tillfartsvägar. Däremot behöver inte privat tomtmark eller trädgård omfattas av reglerna.

Referens: 2018/848 art 2.2 och 3.9, art 9.2.

3.6.6 Skyddsavstånd vid användning av växtskyddsmedel

Det finns inga särskilda krav i EU-reglerna för ekologisk produktion om skyddsavstånd till angränsande fält och till vägar, men Naturvårdsverket har både föreskrifter och allmänna råd om spridning av kemiska växtskyddsmedel.

Referens: NFS 2015:2, NFS 2015:3

Allmänt gäller att medel som inte är tillåtna i ekologisk produktion inte får hamna på ekologisk mark och att den som sprider växtskyddsmedel har ansvar för att medlen inte hamnar utanför spridningsområdet. Du har en skyldighet att meddela dina grannar så att de förhåller sig till reglerna.

3.7 Rengöring, desinfektion och bekämpning

3.7.1 Rengöring och desinfektion

För rengöring och desinfektion av byggnader och anläggningar för växtproduktion, däribland lagerutrymmen i ett jordbruksföretag finns listan över godkända rengöringsmedel i bilaga 10 i Jordbruksverkets föreskrift. Följande medel för rengöring och desinfektion är tillåtna att använda inom växtodling:

1. För bevattningsanläggningar får endast citronsyra användas för rengöring.
2. För rengöring och desinfektion av andra byggnader och anläggningar för växtodling får följande medel användas:
 - a) kalium- och natriumtvål
 - b) vatten och ånga
 - c) kalkmjölk
 - d) kalk
 - e) osläckt kalk
 - f) väteperoxid
 - g) linolja, lavendelolja och pepparmyntsolja
 - h) citronsyra, perättiksyra, mjölksyra och ättiksyra
 - i) alkohol.

Referens: SJVFS 2021:47 22§ och bilaga 10 Bilaga II del I 1.11, 2021/1165 art 5 och bilaga IV.

3.7.2 Bekämpning av skadedjur och insekter

Behöver du bekämpa skadegörare och insekter i byggnader och anläggningar för växtproduktion, däribland lagerutrymmen i ett jordbruksföretag, får du använda produkterna i bilaga I enligt förordningen 2021/1165. Om du behöver använda råttgift (rodenticider) krävs det tillstånd.

Vid bekämpning av skadedjur och insekter ska du i första hand alltid använda förebyggande åtgärder, som intrångsskydd. I andra hand får mekanisk bekämpning ske, med exempelvis fällor eller fysikaliska metoder. Fällor ska placeras ut strategiskt med hänsyn till de förutsättningar som finns på platsen, till exempel djurens vandringsstråk eller tillgång till annan föda. Fysikaliska metoder är t.ex. frysning, ultraljud, UV-ljus, värme, ånga, diatomépuder, kvävgas för syrereduktion, elektricitet.

Referens: 2018/848 Bilaga II del II 1.5.1.7, 2021/1165 bilaga I, NFS 2015:3

3.8 Växthusodling

3.8.1 Växtnäringen ska vara markrelaterad

Växthusodling ska byggas på markrelaterad odling av grödor, d.v.s., produktion ska ske i levande jord eller i jord som är blandad eller gödslad med material och produkter som är tillåtna inom ekologisk produktion. Jorden du odlar i ska vara i kontakt med alven och berggrunden.

Genom undantag är dock följande tillåtet:

- Odling i krukor för produktion av prydnadsväxter och örter som säljs i kruka till slutkonsumenten,
- Odling av frö- eller utplanteringsplantor i behållare för vidare omplantering.

Örter definieras som fröväxter (fanerogamer) som inte alls eller endast obetydligt är förvedade.

Genom ett tidsbegränsat undantag kan vissa odlingar i avgränsade bäddar fortsätta vara ekologiskt certifierade fram till den 31 december 2031. Detta gäller endast sådana ytor som certifierats som ekologiska för detta bruk före den 28 juni 2017. Kontrollorganen tar fram intyg som gäller för de ytor som undantaget omfattar. Utökning eller förflyttning av dessa ytor är inte tillåten.

Referens: 2018/848 art 3.70, art 5 f. ii, Bilaga II del I 1.1, 1.4 och 1.5, Nationalencyklopedin, 852/2004 Bilaga II Kapitel IX 1.

Rosmarin kan till exempel anses vara obetydligt förvedad i detta sammanhang.

Enligt ovanstående undantag är odling i kärl och säckar tillåten. Med ytor menas den certifierade arealen för detta bruk. Exempel på avgränsad bädd kan vara odling i säckar, jordbädd på betonggolv, odling i kruka, i pallkragar utan kontakt med jorden, eller odling direkt på bord.

Endast de som beviljats undantag för avgränsad bädd tillåts sälja avskurna örter som de har odlat i kruka.

3.8.2 Växtnäringen ska komma ifrån jorden

Principen är att växter huvudsakligen ska ges näring genom markekosystemet och att du ska odla i jord som har kontakt med alven, d.v.s. en betydande del av växtnäringen ska komma från den jord som du odlar plantan i. Du får också använda de jordförbättringsmedel och gödselmedel som är listade i bilaga II i förordningens 2021/1165.

Referens: 2018/848 art 5 f, 6 a, 2018/848 Bilaga II del I 1.1, 1.9, 2021/1165 bilaga II.

Odling i avgränsade bäddar t.ex. krukor är tillåten enligt svensk praxis, men du får inte odla i för små jordvolymmer eller i enbart biologiskt inaktiva material. Odlingen är tillåten i de fall som nämns i 3.8.1.

3.8.3 Jordens bördighet och biologiska aktivitet ska bibehållas

När du odlar i direkt kontakt med marken ska jordens bördighet och biologiska aktivitet bibehållas och ökas genom kortsiktiga grüngödselgrödor och baljväxter samt genom användning av växtmångfald i växthus och genom tillförsel av stallgödsel eller organiskt material från ekologisk produktion, företrädesvis komposterat material.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.1, 1.9.2 b – c.

Kortsiktiga grüngödselgrödor och baljväxter kan samodlas med avsalugrödor i växthus, odlas på vinter efter utrivning, eller som marktäckande bottengröda. De kan också odlas utanför växthuset och ska, i detta fall, skördas och tillföras till marken i växthuset efter eventuell kompostering. Med odling av grüngödselgrödor och baljväxter i ditt växthus kan du uppfylla kravet på växtmångfald. Det är ditt kontrollorgan som bedömer om växtmångfalden är uppfylld.

Du uppfyller också kravet på växtmångfald om du odlar flera huvudgrödor samtidigt eller i växtföljd under odlingsåret i ett och samma växthus.

Du ska bevisa att du vidtar åtgärder för att uppfylla alla tre kriterierna (odling av kortsiktiga grüngödselgrödor och baljväxter samt växtmångfald) på hela eller, i ett första steg, en representativ del av din växthusodling för att öka markbördigheten och den biologiska aktiviteten.

Du som odlar i kruka eller i andra avgränsade bäddar enligt de tillåtna undantagen behöver inte följa denna regel.

3.8.4 Hydrokultur

All typ av hydrokultur, d.v.s. när du odlar växter i en näringslösning eller i ett inert odlingsmedium till vilket en näringslösning tillsätts, är fortsättningsvis förbjuden.

Det är däremot tillåtet med:

- drivning av endiver i klart vatten, förutsatt att det växtförökningsmaterial du använder är ekologiskt.
- odling av groddar, skott och krasse i rent vatten under förutsättning att du använder ekologiskt utsäde och inte tillsätter någon näring. Du kan endast använda ett inert odlingsmedium som är avsett att hålla groddarna fuktiga. Det inerta mediet kan endast innehålla tillåtna produkter och ämnen enligt bilaga II i 2021/1165.

Referens: 2018/848 Bilaga II del I 1.2 och 1.3, 2021/1165 bilaga II.

Ett inert odlingsmedium är t.ex. perlit, sand, grus, hampa- eller kokosmatta.

3.9 Svampodling

Substrat för ekologisk svampodling, d.v.s. det material du får odla i, får endast innehålla följande:

- Stallgödsel och exkrement från ekologisk djurhållning eller stallgödsel från gårdar som är under omställning andra året.
- Stallgödsel och exkrement från icke-ekologisk djurhållning som är godkänd att använda som gödsel- och jordförbättringsmedel i ekologisk produktion enligt bilaga II i 2021/1165. Högst 25 procent av substratets totala vikt före eventuell kompostering och tillsats av vatten får vara stallgödsel från konventionell djurhållning.
- Andra produkter av jordbruksursprung (t.ex. halm) från ekologisk produktion.
- Torv som inte är kemiskt behandlad.
- Trä som inte är behandlat med kemiska produkter efter fällning.
- Mineralprodukter som är tillåtna som gödsel- och jordförbättringsmedel enl. bilaga II i 22021/1165.
- Vatten.
- Jord.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 2.1. 2021/1165 art 2 bilaga II

3.9.1 Odling i konstljus

Ekologisk svamp får odlas i mörker och du får använda konstljus som enda ljuskälla när du arbetar med odlingen.

Referens: 2018/848, bilaga II del I.

3.10 Krav på dokumentation

3.10.1 Årlig anmälan av grödor och fördelning på skiften

Du ska varje år anmäla till ditt kontrollorgan vilka grödor du ska odla och grödornas fördelning på olika skiften. Anmälan ska göras före det datum som bestäms av kontrollorganet och på det sätt som kontrollorgan har formulerat. Om du gör ändringar av din beskrivning ska detta alltid anmälas till kontrollorgan.

Referens: 2018/848 bilaga II del I 1.12, 2018/848 art 35.1 b och art. 39

3.10.2 Odlingsjournal

En odlingsjournal ska alltid finnas tillgänglig för kontrollorgan. Journalen ska föras löpande och ska minst innehålla uppgifter om:

- Användning av gödselmedel: datum då gödselmedlet används, typ och mängd av gödselmedel och andra produkter, berörda skiften och grödor.
- Användning av växtskyddsmedel: produktens namn, datum då växtskyddsmedlet används, mängd, verksamma ämnen samt anledning till att växtskyddsmedlet används och på vilka skiften och i vilka grödor. Förebyggande åtgärder ska också dokumenteras.
- Inköp av insatsvaror till jordbruket: datum, typ och mängd inköpt produkt.
- Skörd: typ och mängd av gröda, uppgift om de skördade produkterna kommer från ekologisk produktion eller produktion under omställning. Uppgiften om skördad gröda

behöver vara så noggrann att det till exempel går att bedöma om foderbehov uppfylls.

- Användning av konventionellt, obetat utsäde och annat förökningsmaterial. Ange mängden samt om utsädet eller förökningsmaterial omfattas av ett individuellt eller generellt undantag.

Referens: 2018/848 Art 12.1, 39.1 Bilaga II del I, 1.9.3, 1.10.2, 1.12, 2021/2119 art 2.2.a

När du noterar den totala skörden är det även bra om du skriver in det datum skörden är klar.